

MUISTELUKSIA ELÄVÄN KRISTILLISYYDEN AJALLA JA SITÄ SEURAA-
VAT VAHINGOT

Alkulause

Koska minulle heräsi halu kirjoittamaan muisteluksia tämän kristillisyyden ajalta, kuin olen ollut mukana, lähes viisikymmentä vuotta ja koska vanhat harvenevat, eikä vielä ole ilmestynyt aikamme kristillisyydestä ja sen koettelemuksista yhtään historiallista kirjoitusta jälkeenjääneille sukupolville Suomessa. Niin pidän tarpeellisena kirjoittaa lyhyesti muistoon, vaikka suuressa vanhuuden heikkoudessa ne tärkeämmät kohdat, jotka elävästi ovat muistossani pysyneet.

Tarkoituksenani on alkaa muistella 1880 ajasta alkain, pidän ennen (varhaisemmat) tiedot, ja kristillisyyden vaikutukset jo kyllin valaisevina niistä, mitä jo ovat kristillisyytemme vanhimmat meille kirjoittaneet ja tulevalle sukupolvelle jo lujettavaksi Suomeen levinneestä kristillisyyden hedelmistä ja vaikutuksista, jotka on meille talletetut Wanhinten kirjassa. Juhani Raattamaan ym. erittäin Juhani Takkisen ensimmäinen lähetyskirja Amerikkaan 1874, jossa hän kirjoittaa tarkastusmatkastaan yli Suomen Pietariin asti 22:ssa enempi levinneissä paikkakunnissa, jolloin kristillisuus oli puhdas ja eriseuraton vaikka vielä heikko, niin todistaa Takkinen kirjeessään.

Tämä äänellinen Evangeliumi eläväksitekeväisenä on meille suomalaisille ensin lähetetty Ruotsinlapista Ensinsyntyneestä Esikoisten seurakunnasta rakkaan vanhimman: Erik Anders Anderssonin kansa.

Nyt alan oman paljon puuttuvaisen kertomukseni Emanueli Wälikankaan ajalta, joka sai marttyyrikuoleman lähetysmatkallaan Savitaipaleella maaliskuulla 1883. Hän oli voimallinen lain ja Evangeliumin saarnaaja. Hän oli minunkin johdattajani ja opettajani tähän armoon, jossa Jumala on minua suuressa armossaan tähän päivään asti elävänä hoitanut raskaitten koettelemusten ja kiusausten läpi. E. Wälikangas oman kertomuksensa mukaan oli syntynyt Oulun läänissä, tullut kristillisyyteen saarnaaja Rapin kautta Kalajoilla, sittemmin ollut Oulussa ja Tornionjoen varsilla seurakokouksissa Juhani Raattamaan kanssa, tullut hänelle tutuksi sydämen kautta ja saarnaamaan kehoitetuksi, ja sitten Juhani Takkisen kanssa kulkenut Wiipuriin asti,

jossa hän joutu avioliittoon, ja jäi sinne asumaan kuolemaansa asti ja jätti jälkeensä Nuoren lesken ja pienen valkotukkasen tytön.

E. Wälikangas oli kirvesmies ammatiltaan, jonka kanssa olin vuoden ajan yksissä töissä. Hän oli kansakäymisissä ystävällinen ja puhelias kristillisyyden kalliissa asioissa, josta ensimmäiset Lapinlähetysmiehet 1902 kerto Juhani Raattamaan muistelleen, että "Emanuel Wälikangas on ensimmäinen Marttyyri tämän kristillisyyden ajalla, ja hän oli kirkas tähti Etelä-Suomessa", vaan ei hän kerinnyt saarnaamaan kuin 9 vuotta, jolla ajalla hän ehti laajalti levittää Kristuksen Evangeliunia Karjalan kulmalla. Vielä hänen kuolemansa jälkeen pysyi kristillisuus elävänä ja yksimielisenä muutamia vuosia. Saarnaajat kulkivat lähetysmatkoilla kaksin seurakunnalta lähetettyinä. Seurakunnanhoito oli tarkka. Ensimmäinen kyrsä taikinnasta valmistettiin aina Herralle, sitte vasta alettiin isovaisille jakamaan Elämänleipää. Se on: Missä ja kenen kautta on Jumala tällä Etsikkoajalla elävän Seurakuntansa synnyttänyt ja millä tavalla ja kenenkä kautta siltä Seurakunnalta meille suomalaisille tuotu ja kuinka ensimmäiset lähetysmiehet ovat kärsineet puutetta, vainoa ja vastoinkäymistä tietä valmistessaan Herralle Jeesukselle meidän tykömme, että rakauden ja kiitollisuuden velka tuli suureksi armoitettuin sydämelle, kiusauksia ja vastoinkäymisiä uskossa voittamaan ja sen tähden syttyy rakkaus ja rohkeus tunnustamaan uskoa Maailmalle ja saarnaamaan parannusta ja syntein anteeksiantamusta, eikä peljättänyt vaino, eikä vastoinkäymiset. Rakkaus palo kristittyin välillä, niin että ne kanto toinen toistensa kuormaa kilvalla niin, että ne kyseli toistensa kiusauksia, vastoinkäymisiä ja puutteita auttaen sitte, koska oli tarpeessa, ja kun mentiin köyhään perheeseen kansapuheitä pitämään, niin parempiossaisten vaimot veivät tarvepakettia mennessään ja antoivat sen asunnon vaimolle salaviihkaan, ja niin oli köyhällä vaimolla taas kahvia ja ruokaa.

Kansapuheitä pidettiin ahkerasti viikollaki, kukin puhui omat kiusauksensa julkisesti toistensa kuullen, vaan ei häpiällisiä, ne puhuttiin salaripissä, eikä persoonallisia rikoksia eikä loukkauksia, vaan kahden kesken, eikä rikollinen loukkaantunut muistuttajaansa, vaan sujui rakkaudessa parannukseen ja anteeksi pyytämään jne.

Vaino oli niin suuri maailman puolelta, että papitkin kirkois-

sa yllyttivät kansaa ja sakon uhalla kielsivät villiuskoisille huonetta antamasta ja heidän kokouksiinsa menemästä.

Kerron tässä tapahtuman Helsingissä 1883 kuin Helsingin pappisto sulki kristittyin kokoushuoneen ovet kiinni, niin saarnaaja Sundström valitti Piispalle. Piispa käski kutsua virkaspapin, joka on Laestatialainen, vastaamaan määrättynä päivänä Nikolain kirkkoon sen uskonnon puolesta. Sundström pyysi tulemaan rovasti Heikeliä määrätyksi päiväksi Helsinkiin, vaan Heikel lähetti edestään sairautensa tähden saarnaaja Rapin Kalajoilta. Rappi tuli Helsinkiin ja tutkintokokous oli määrättynä päivänä. Kansaa oli kokoontunut kirkkoon runsaasti uskottomia ja ristityitä, sekä toistakymmentä pappia. Piispa Alopeus anto Rapille tekstin Jesajaraamatusta, jossa sanotaan: "Sudet asuvat Lammasten kansa, Bartti makaa Wohlan kansa, nuori jalopeura ja Härkä ja Syötinnaudat käyvät yhdellä laitumella ja vähäpoikanen kaitsee heitä ja jalopeura syö olkia niinkuin Härkä.

Rappi nousee saarnastuoliin Pyhää henkeä ja rohkeutta täynnä, sanoo ensin: "Olkaat te Jesuksen lampaat rauhassa, vaikka tuo suuri Susi on teidän keskellänne, koska vähäpoikanen Jesus kaitsee teitä.", ja kun hän oli selvityksen lopettanut ja vähä aikaa oli äänettömyys, niin kysyy Piispa Papeilta: "Oliko se oikein selitetty?". Siihen ei kukaan papeista vastannut, paitsi rovasti Lyyrä. "Ei ollut oikein". Hän oli päällekantaja. Piispa sanoi kiivaasti: Selitä sinä paremmin tahi peruuta sanas ja rukoile saarnaaja Rapilta ja näiltä uskovaisilta anteeksi, kun olet heitä vaivannut ilman syytä, ja Lyyrä teki niin, Rappi otti Lyyrää kaulasta kiinni ja antoi Lyyrälle anteeksi Jeesuksen nimessä ja veressä ja hän myös nöyryytti Piispan edessä. Silloin kristityt rikko kirkkorauhan, he kiittivät Jumalaa ja Piispaa suuressa ilon liikutuksissa. Se oli jännittävää katsella kuin uskottomat ja papit olivat kovin hämmästyneitä kuin he eivät olleet ennen nähneet kirkossa semmoista elämää. Sitte aukesi kristittyin kokoushuoneen ovet.

Niihin aikoihin oli Piispa Alopeus käynyt Saijonmuotkassa Juhani Raattamaata oppimassa ja pyytänyt häneltä synnin päästön (kertoivat Aatu Laitinen). Vaan ei Piispa jaksanut tunnustaa uskoa Maailmalle, että olis tullu autuaaksi, paitsi yksi kerta Kymin kirkossa, kuin oli Piispankäräjämatkalla, kuin Kymin Rovasti teki kanteita kristittyin päälle, niin Piispa

Alopeus sanoi hyvin kuuluvalla äänellä, että: Olkaat te vaiti, minä soisin, että koko tämä seurakunta olis semmoisia usko-
vaisia, kuin Laestatialaiset on ja jos siitä tahtoo kuka
enempi tietää, niin tulkoon Pappilaan. Minulla olisi paljo
muisteluksia sen ajan kristittyin vainon puuskauksista ja
tapahtumista Etelä-Suomessa, vaan en tahdo rasittaa lukijoita
paljoilla kertomuksilla, vaan ~~ni~~ nämät olen kirjoittanut lu-
kijoille arvosteltaviksi, jos sillä ajalla on ollut elävää
kristillisyyttä Suomessa niinkuin muutamat epäilee.

Nyt vielä samoilta ajoilta kerron kristillisyyden tähden
pari tapausta Venäjän puolelta 1880 ja 1882.

Laestatialainen herätys oli levinnyt Ingerin maalla Pietaris-
ta alkain kulovalkian nopeudella suomalaisia kyläkuntia myö-
ten Narvaan asti. Ankarana parannussaarna ja synninpäästöoppi
vaan ei mitään seurakunnallista järjestystä. Se yksinkertainen
koulunkäymätön kansa, kuin kuuli Jumalan ankarasta vihasta
ja synnin rangaistuksesta, niin ne usko sen kohdallensa ja
peljästyivät, että kyläkunnittain levisi suuret herätykset ja
ne kuin kuulivat puhuttavan lunastus ja vanhurskauttamus-
opista, niin ne otti kohta synninpäästön vastaan, ja kiitti-
vät Jumalaa. Niin ne venäjänuskoiset, jotka asu sekaisi suoma-
laisten kansa, nostivat ankarana raivon ja vihan kristityitä
kohtaan, niin että yhdessäki isossa kylässä Joensuu nimeltä,
jossa oli lasitehdas, liki Viron rajaa. Siinä juottivat venä-
jänuskoiset pappinsa juovuksiin ja kehoittivat lähteä kiroa-
maan villiuskoisia, ja pappi lähti ja tuli kristittyin ko-
kouksiin ja suuri joukko seiväsmiehiä mukana. Pappi astuu si-
sälle ja kysyy: Mitä te täällä teette? Saarnaaja näytti papille
Raamattua ja sanoi: Me tutkimme Raamattua, että tietäisimme
kuinka autuaaksi tulemme. (Saarnaajan nimi oli Erik Miettinen,
lasinkeittäjä). Pappi sanoo: Niin pitääkin, minäkin siu-
naan teitä kolmiyhteisen Jumalan nimeen ja otti kultaristin
kaulastaan ja paino jokaisen otsaan ristinmerkin ja sano
seiväsmiehille: Menkää te rauhassa kotio, nämät ovat oikeita
Jumalan palvelijoita ja niin jäi kristityt rauhaan ja niin
oli Ryssän pappi uuden ajan Bileami.

Sitte tapahtu suurempi hälinä Pietarissa seuraavana vuonna
sen johdosta kuin Aleksander räjäytettiin kuoliaaksi Nihi-
listeiltä eli Anarkisteiltä. Niin Poliisimestarille oli puhut-
tu, että Suomen kirkkokartanossa on suuri Nihilistien kokous
niin Poliisimestari otti suuren poliisijoukon ja yhden komp-

panian aseistettuja sotamiehiä mukaan ja piirittivät kristityin kokouspaikan niin että ketään ei päässyt ketjusta ulos, vaan kaikki mitä siinä oli, lähes 300 henkeä kristityitä ja uskottomia, vietiin kaikki aseistetun väen piirittämänä Poliisitalon pihamaalle sekä kaikki kirjat. Portti suljettiin, vartiat ulkopuolelle ja sisäpuolelle, siinä saivat olla liki kaksi vuorokautta, onneksi oli kesä, etteivät paleltuneet. Sitte tuli Hovista vankia katsomaan kenraali Gurko, hän oli silloin kaupungin kunniapäällikkö, hän tutki ensin vankia, sitte kääntyi Poliisimestarin puoleen ja sano: Sinä olet näitä Lampaista tuonut suuren poliisi ja sotajoukon kansa tänne niinkuin villipetoja ja minä veisin perässäni, vaikka mihin yksinäni niinkuin lampaista, kuin olisin heille sanonut, että seuratkaa minua ja nyt vangit menkää rauhassa kotianne Jumalanne nimeen.

Se aika Poliisitalon pihalla oli jännittävää nähdä ja kuulla yöllä ja päivällä kuin kristityt saarnasivat kahdella kielellä ja liikutetulla sydämellä ja kiittivät Jumalaa, että he on mahdolliset saamaan Marttyyrikruunun kuin luulivat, että heidät tapetaan Nihilisteinä. Uskottomat itkivät ja huusivat käsiänsä väännellen, että heidätkin tapetaan viattomana niinkuin Nihilistit kiduttamalla.

Siihen aikaan tapettiin Pietarissa melkein joka päivä Nihilistia eli Anarkisteja joita vaan luultiin niiksi, siellä oli oikein erityiset kidutuspaikat, kun koitettiin tunnustamaan vaikka olis väaton, siksi kun kuoli. Silloin moni uskoton siitä joukosta rukoili syntiänsä anteeksi kuoleman pelosta että kuoleehan edes autuaana ja tunnustivat syntejä julkisesti niinkuin mielipuolet ja moni heistä uskoi iloon asti, että olis olleet valmiit kuolemaan vaan ei elämään.

Pelastus tuli sen johdosta, kuin yksi suomalainen mies asu Suomen kirkkokartanossa, Wiinikainen nimeltä, hän oli telegrafistina Keisarin hovissa ja oli kristitty. Hän oli tunnustanut siellä uskoansa ja puhunut kristillisyyttä Ronstaatin papin Ivanin kanssa, joka oli Aleksanteri kolmannen rippi-isä jo hänen Perintäruhtinaana ollessaan ja hän oli silloin tunnustamassa kristillisyyttä jo monta vuotta toisilta papeilta ja piispoilta kovasti vainottuna, vaan keisarin hovilta suojattuna. Kun hän oli Wiinikaiselta kuullut kirkkokartanon taapahtumasta, niin hän oli sen kertonut Gurkolle, joka oli siellä ja kuulu keisarin henkivartioviitiin. Pappi kerto, minkä-

laisia vankeja on Poliisitalon pihalla, jonka johdosta hän meni sinne ja vapautti vangit.

Vielä kerron yhden tapahtuman Pietarista 1892. Eräs venäjänkielinen kristillisyydensaarnaaja, Venäjän alamainen ja alkuun venäjänuskoinen Ivan Attenjeff kävi papilleen tunnustamassa uskonsa ja saarnasi hänelle parannusta, siitä loukkaantui pappi ja julisti hänet pannaan. Attenjeff joutu sitten sotasyyniin, jossa tuli uskonto ja mainetodistus kysymykseen. Pa-pintodistuksessa oli: Eksynyt väärään oppiin oikeauskoisuudesta. Syyniherrat käski hänen puhumaan, minkälainen usko hänellä nyt on ja hän tunnusti herrain edessä rohkiasti uskonsa ja saarnasi vielä heille parannusta Jumalan valtakunnasta.

Herrat loukkaantuivat ja tulivat vihoja täyteen ja uhkasivat ankarilla rangaistuksilla, jos hän ei luovu siitä villiopista ja käänny jälleen Venäjän oikiauskoisuuteen, vaan ei hän totellut. Sitten neuvottelivat herrat, että jos tämä otetaan armeijaan, niin se villitsee sotaväen ja heittivät vankeuteen ja kiusasivat siellä. Välistä kävivät kysymässä, eikö hän vielä palaja?, vaan hän kielsi jyrkästi. Sitte herrat palkkasivat kauniin tytön ja panivat alastonna hänen koppiinsa viettelemään häntä lankeemukseen ja antovat heille hyviä ruokia, viiniä ja olutta, sitä tekivät kolme vuorokautta, vaan Attenjeff söi ruokaa, vaan ei huolinut juomia eikä naista, vaan sylki silmille ja työnäsi pois ja nainen kuin makasi yöllä hänen vuoteellaan niin Attenjeff istui ja rukoi Jumalaa, että Jumala pitäisi jalopeuran kidan kiinni, ettei se nielisi häntä. Hän muisti Danielia jalopeuran luolassa ja kolmen päivän perästä otettiin nainen ja vanki ulos ja vietiin oikeuden eteen, ja tutkittiin ensin naiselta visusti oliko vanki suostunut häneen, vaan nainen sano, ettei hän saanut häntä suostumaan, vaikka kuinka olisi vietelty, vaan aina työnti pois tykönsä, sylki silmille ja potki. Paikalle kutsuttu lääkäri tarkasti tytön visusti ja todisti, että tyttö ei ole maannut miehen kanssa. Sitte maksettiin tytölle luvattu palkka ja Attenjeff tuomittiin maanpakoon elin ajaksi ja annettiin 2 päivää aikaa valtakunnanrajan yli siirtymisen aikaa polisin vartioimana, joka saattoi hänet Rajajoen asemalle. Attenjeff tuli Lappeenrantaan, otti siellä yhden venäläisen kauppamiehen tytön vaimoksensa, joka oli kristitty ja sai hyvät myötäjäiset ja muuttivat Tampereelle, perustivat kaupan, vaan ek-

syivät uuteenherätykseen, mies on nyt kuollut, vaan leski elää tätä kirjoittaissa 1928. Tämä on Attenjeffin oma kertomus, kuin hän tuli Tampereelle 1892.

Nämä kuulostaa lukialle ehkä niin romaanilta, vaan ne on totta ja niistä voisi paljon enempi kirjoittaa, vaan luulen, ettei se ole enempi tarpeellista, eikä kellenkään hyödyllistä, vaan nämät nähtäväksi, kuinka Jumala pitää huolta omistansa, antaa koetella uskoa, jos se kestää raskaissa kiusauksissa, ja vielä kuoleman edessä ja pelastaa vielä silloin kuin ei enää luulekaan.

Niin kauan oli kova vaino Suomessakin, kuin pysyi kristillisuus puhtaana, eikä päässyt maailman muoti, ja koreus kristillisyyteen. Noin 1888 pappi Tanskanen Oulun läänissä nimitti kristillisyyden hihulilaisuudeksi. Hän kirjoitti hävittömän valhekirjan kristittyin käytöksestä, jonka nimeksi pani: Hihulilaisuus oikiassa karvassaan, ja sitä levitettiin kansalle. Samaan aikaan tuli Kittilästä vanha saarnaaja Helsinkiin Valtio-päiville nimeltä Feetu Paksuniemi, hän löysäsi kristityille porttia maailman muotiin ja rakkauteen kuin Feetu anto itsensä pukea herraksi, eihän sitä toki alhaisissa lappalaisruteleissa voi istua herrain joukossa Valtiopäivillä, ja kuin siellä piti uskoakin tunnustaa ja puolustaa esimerkiksi kuin samoilla Valtiopäivillä oli Kuopion piispa Johansson, joka vaati kirkkoon miekan estämään saarnaamasta maallikoita, joilla ei ole Konsistoriumilta lupaa ja siitä masennettiin Johanssonia, että suljettiin ulos kahdestatoista istunnosta. Jos Feetu oli terävämpi vastustaja Johanssonin tahdolle saada Luterilaiseen kirkkoon miekka niinkuin Paavin kirkossa on, niin hän herrasvaatetuksellaan antoi Suomen kristillisyyteen esikuvan. Siitä otti kaikki koreamieliset esikuvan ja Feetulla muuttui samalla evankeliumi laidattomaksi ja viinämäki aidattomaksi.

Sitte samalla ajalla pitivät johtohenkilöt yhteisen neuvottelun, jossa päätettiin hankkia lain suojaa kokoushuoneille, ja muuttaa uskon nimi, että lakkaisi vaino ja pilkka vähemmälle kuin alkoivat uskottomain suussa yleisesti kuulua Hihhulin nimi. Se karmi kovasti kunniallista lihaa ja niin pyydettiin Senaatilta vahvistusta Rauhanyhdistykselle ja Rauhanyhdistyksen haaraliikkeille huoneita rakentaa niin moneen paikkakuntaan kuin tarvitaan. Senaatti anto luvan ja vahvisti säännöt Helsinkiin keskus ja muihin paikkakuntiin haaraliikkeitä ja niin al-

ko kiireellinen rakennustouhu alkaen ensin Helsingistä, johon kristityt uhrasivat roponsa kukin varainsa jälkeen, että se piti olla kaikkein kristittyin yhteinen. Vaan siinä ne erehty moni, sillä herrat tiesivät edelläpäin, että he sen isännät ovat, kuin ahneus ja maailmanrakkaus oli jo sydämet voittanut. Kirjaan ei merkitty kenenkään antajan rahaa, vaan ahkeeraan koottiin monena vuotena persoonallisesti ja kolehdilla. Sundström oli isäntä, joka siihen hankki rakennuslainan. Ei koskaan ilmoitettu tilin päätöstä, väliin muistutettiin rakennuslainaa vähentää, koottu raha ja rakennusvelan jäännös pidettiin salassa. Vasta 10 vuoden päästä se ilmoitettiin kymmeneksituhanneksi, kun 1903 aivan osattomana Esikoisten seurakunnan jäsenet suljettiin ulos ja pannaan julistettiin.

Vaan minä muistelen nyt yhtämittäisesti lihallisen vapauden aikaista hedelmää. Alkuperäisen opin puhtaus pimeni, saarnaajilta ja sanankuulijoilta, se johtui siitä kun huomattavimmat saarnaajat olivat liikemiehiä, rakennusmestareita, kivimuurien omistajia, suutari, räätäli, maalari ja puuseppämestareita, komiasti eläjiä, vaikka vekseleillä, ja niillä tuli suuri hoppu saarnaamaan ja toisia opettamaan, vaikka ei kukaan heitä siihen vaatinut. Vaan vekselivarat kun nosti rintaa niin jokin sitä piti olla.

Vaan kun se oli huippuunsa noussut, niin liikemiehistä tuli konkurssiherroja, vaikka ne oli saarnaajia ja henkivakuutusherroja, vaan ei niiltä silti loppunut saarnaamahalu, vaan kulkivat ahkeraan saarnamatkoilla ja lampaita keritsemässä kutsumata ja lähettämättä. Sitte alko kristillisyyden nopiasti leviämään. Muutamia aatelisperheitä, ylioppilaita, hienoa herrasväkeä ja toistakymmentä pappia oli jo uskoa tunnustamassa. Yksin Helsingissä sanottiin olleen 4000 paikoille, vaan se oli kirjava joukko. Köyhät ja yksinkertaiset eivät sopineet parempiosaisten kanssa yksiin kansapuheisiin, vaan ne kokoontu vertaistensa kanssa ja kun he kokoontu vertaistensa kansa niin siellä tahto puheet käydä halveksivaisesti parempiosaisten tilasta ja kun se tuli heidän korviinsa, niin ne taas vuorostaan puhuivat loukkaavasti heistä. Oma turmeluksen pahuus, syntein kiusaukset, niiden valittamiset, anteeksipyttämiset ja sielun elämä Jumalan pojan tuntemisesta loppui monelta. Sitte alkoivat riidat kristittyin välillä, tutkimiset Raamattuun rinnalla jäivät pois, koettelemuksista ja omantunnon asioista. Ankara parannussaarnauskottomille jäi

pois tai laimeni ja kristittyin kohdalle meilkein kokonaan, vaan evankeliumi muuttui niin suloiseksi, että se peitti ahneuden ja maailmanrakkauden synnit. Siitä seurasi riita kristittyin välillä ja se johtui siitä kun joukossa oli vielä niitä, jotka nuhtelivat kaikesta synnistä vielä johtohenkilöitä. Vaan semmoiset julistettiin ~~l~~ lakihengellisiksi ja eriseuraisiksi, erittäinkin ne jotka rohkeni muistelemaan kuinka alussa oli tärkeänä ankara herätyssaarna, lunastusoppi, vanhurskauttamisoppi, tunnon puhtaus, pyhä elämä ja totuuden tekeminen niin ne kiellettiin jyrkästi vaikenemään.

Kuin kristillisyyteen tuli sellainen vika kuin yllä kerroin, niin vaino laimeni osaksi senkin tähden kuin laestatialainen nimi oli muutettu Rauhanyhdistykseksi. Vieläpä jos sanottiin hihulilaiseksi, niin sitä peljätettiin ankarasti. Vastaatko puhees? Näytätkö toteen, kuka on sen nimen meille ristinnyt?, niin pilkkaajat peljästy ja alkoivat sopertaa: Eihän me tiedetä, vaan ihmiset niin sanovat. Osaksi senkin tähden, kuin joukossa oli hienoa herrasväkeä ja pappismiehiä ja ylioppilaita.

Kuin kokouksissa oli saarna pidetty, niin sitten alko innokas lauluseura. Hengellisiä laulukirjoja ei puuttunut ja niiden laulamiseen syttyi suuri hartaus, läikutuksissa oltiin, vaan harva itki syntiänsä, ehkä niitä ei olekkaan, vaan joku pyysi anteeksi vääriä valvomisia, vaan ei nimellistä syntiä. Lauluseuroin kokoontu paljo kuulijoita, erittäin nuorta väkeä vieläpä uskottomiakin. Erittäinkin nuorukaisia kokoontui runsaasti kuulemaan lauluja kun uskovaiset tytöt ja pojat sekaissin kauniisti lauloivat, sillä nuoret ja vanhat olivat erillään. Sitten kun väsyttiin laulamasta, niin alko kina synninpäästövallasta uskottomain kanssa. Erittäin uskovaisille tytöille tuli suuri rohkeus puhumaan uskottomille pojille ja uskovaisille pojille halu puhumaan uskottomille tytöille, ja ne uskottomat, jotka väsy vastustamasta synninpäästöoppia vastaan ne ano sitten anteeksi ja ottivat vastaan synnin päästön. Niin se kristillisyyden eteni ilman uutta syntymistä.

Tästä jo lukija saattaa käsittää syyn, miksi uuden herätyksen oppi oli voimallinen tuomitsemaan kymmenettuhannet kristityistä epäuskon alle. Vielä sanon: Alussa oli nuoret ynnä vanhain kanssa, lopussa oli nuoret ynnä nuorten kanssa.

Näistä kaikista pidin puheen Tampereella 1890. Että tämä kaikki käytös, mikä nyt on seurakunnassa ja oppi ei ole Jumalan sanan jälkeen. Sitten nousi rakennusmestari Lindgren saarnaa-

maan ja saarnasi kovin ankarasti niille, jotka oli minun kanssani opissa yksimieliset ~~X~~ ja kysy päälle: Onko kellään mitään sanomista tätä saarnaa vastaan? Kun ei kuulunut muuta, kuin hyvin oli saarnattu niin minä vastasin: Siitä sopasta saa lapset vatsataudin, niin se on parempi, että Lindgren syö sen sopan itse. Hän vastasi siihen: Minä en tahdo ikinä enää saarnata, kun se ei kelpaa. Johtohenkilöt sanoivat: Äänestetään, kumpi puoli voittaa ja Lindgreniä vaati suurin osa saarnaamaan ja hän lupasi ehdolla, jos Rautiainen suljetaan ulos seurakunnan yhteydestä ja minut suljettiin ja 20 minun kanssani vaan ei se meitä heikontanut uskomisessa, erittäin minua, joka olin jo monta vuotta oppinut kuulemaan eriseurasten ivallista ylönkatsetta, joka kyllä murehutti mieltä, kuin olin rakasta kanssakäymistä oppinut kristittyin kanssa nauttimaan ja nyt kohdeltiin niinkuin vihollista. Tiesin kyllä mistä se johtuu, vaan en uskaltanut omantuntoni tähden myöntää lihalliselle puolelle oikeutta ja pyytää heiltä anteeksi muka väärää ymmärrystäni. Olin kuitenkin vaimoni ja monen muun kanssa yksimielinen Kristuksen alkuopissa, josta olimme hengen ja elämän saaneet.

Niin kului kymmenen pitkää vuotta lihallista vapautta ja riitaista aikaa, jolla ajalla Rappi Kalajoilta ja Puljula Kittilästä kävivät välistä Etelä-Suomessa vähän terveellisempää evankeliumia saarnaamassa, vaan nekin väsy lopulta, että Rappi lankesi haureuden syntiin.

1896 alkoi uusi ja hirmuisempi väärä oppi leviämään yli Suomen Pietariin ja sieltä Inkerin rantoja myöten Narvaan. Sen opin pääjohtaja oli Hanhi-Pietti Kittilästä. Hän lupasi kokonaan reformeerata eli parantaa rovasti Laestadiuksen opin. Hanhi-Pietti lähetti ensin Puljulan ja Aatu Laitisen Kalajoille kiroomaan Rapin pannaan, vaikka Rappi hyvin katuvaaisena tunnusti heille syntejensä ja rukoili niitä anteeksi, vaan ei armahdettu.

Samalla reisulla Laitinen kulki Puljulan kansa Etelä-Suomessa saarnailemassa ja kehui sitä sankarityötään Kalajoilla Rapin tykönä ja kertoi niitä syntiä, joita Rappi oli heille tunnustanut. Samalla ajalla Laitinen oli virkalomalla 6 kuukautta virkavirheestä, kuin hän oli mennyt yli rajan Ruotsin puolelle antamaan ehtoollista yhdelle uskovaiselle vaimolle. Sitten kulki Hanhi-Pietin poika ja Mikko Saarenpää ympäri Suomen saarnaamassa kristityitä epäuskoon, vaan ei parannukseen ja niiden kanssa suuri joukko miehiä ja vaimoja kaikki tuomareina

vaan ei armahtajina.

Toinen lähetys oli Pietin sisäret Maria ja Sofia saarnaaja Syväjärven kanssa, ynnä suuri joukko naisia ja miehiä mukana ne kulkiivat ympäri Suomen joka paikassa, missä kristityitä oli ja naiset oli ankarammat saarnaamaan kristityitä helvettiin kuin miehet, ei parannussaarnalla synnistä, vaan epäuskon saarnalla ja tuomitsemalla helvettiin. He sanoivat aivan vääräksi alkuopin Suomessa. Siihen oli syylliset syyt kuin kristillisyyden kanto pahoja hedelmiä, josta uudenheräyksen oppi sai vahvan puolustuksen.

Ne henkilöt, joilla oli syvempi heräys ollut kristillisyyteen tullessaan, eikä saaneet selvää johdatusta Kristuksen alkuopista eikä seurakunnallista järjestystä, josta olisivat tunteet oikian lammashuoneen ja oikian paimenen äänen vaan luottivat summassa saarnaajiinsa, ne ottivat pikemmin vastaan uudenheräyksen. Kuin saarnaajat kääntyi edellä niin sanankuulijat perästä.

Synninpäästöä ei saarnattu ja jos joku sen teki, sitä ankaresti nuhgettiin ja sanottiin hänen antavan pehmityksiä pään alle helvettiin ja sanottiin, ettei ihmisellä ole valtaa antaa syntiä anteeksi. Jos joku hädissään anoi, niin sille sanottiin: Sovi Jumalan kanssa, huuda vaan niin kovasti, että kuuluu syydydestä korkeuteen, niin Jumala itse tulella vastaa taivaasta. Ihmiset huusi polvillaan maassa ja ei Jumala vastannut. Toiset kiemurtelivat maassa pitkänään omantunnotuskissa epätoivossa ja muutamat makasi pyörriksissä, vaan ei saanut lohduttaa. Monen sekosi järki ja joutuvat hulluinhuoneelle ja muutamat hirtti itsensä, joiten joukossa sanottiin olevan Hanhi-Pietin poika, Mikko Saarenpään saarnatoveri.

Mainitsen vielä sen kauhistuksen, kuin Helsingin johtavimmat saarnaajat istui rinnan Hankoniemen kokoushuoneessa ja Syväjärvi saarnasi, niin Sundström ja Wilkman ottivat toisiansa kaulasta kiinni sanoen: Voi rakas veljeni, kuinka kauan mekin olemme vohlanneet Jeesuksen verta ja antaneet syntiä anteeksi, voi kauheaa sitä perkeleellistä oppia. Sitten pyysivät sitä anteeksi ja se synti annettiin heille anteeksi, vaikka ei muita syntejä uskallettu antaa anteeksi. Sitä olin paikalla näkemässä. Juhani Raattamaasta puhuttiin pahaa, kuin se on vanhuuden höperö ja sokia sekä omanvanhurskauden eksyttämä, niin myös muista Lapinmaan vanhimmista, vieläpä se, että Gellivaarassa on uusi Paavin istuin, jossa on Purnu piispana

(jota vielä eriseuraset puhuu, vaan sillä erotuksella, että sen piispana on nyt Wiktor Appelqvist) ja niin kaikenlaisilla myrkyllisillä puheilla koetettiin peräti luottamus poistaa Ensinsyntyneeltä seurakunnalta, jota ei enää monella ollutkaan pitkään aikaan. Niin kauheata on se aika, kuin sitä muistelee, että oikein päristyttää, jonka tähden en jaksa siitä enempi muistella, vaan kehottaisin lukioita tarkastamaan Ilmestyskirjan 9. lukua, kahdenteentoista värssyyn asti. Minä ajattelen, että siinä on selvä kuvaus, esimerkiksi Enkeli on Hanhi-Pieti putosi taivaasta maan päälle (uskottomuuteen), hänelle annettiin syvyyden kaivon avain (omanvanhurskauden oppi). Se kaivo avattiin (Kittilästä), savu, joka siitä kaivosta nousi, pimitti auringon (se oppi pimitti kristillisyyden valkeuden). Siitä savusta läksi metsäsirkat (~~ei~~^{oli} metsätoimat) ihmisiä vaivaamaan (uudenheräyksen opilla) jne. En tahdo enempi selittää, jos menee harhaan, selittäköön ymmärtäväisemmät, vaan sen sanon rohkiasti, että sen lähetystoimen johtaja oli omanvanhurskauden perkele Hanhi-Pietissä, ja he vielä kutsuvat uskontoaan: Uudistettu Laestatialainen opin suunta.

Sekaseuraisuuden hedelmä.

Kuin uusiherätys tuli sekaan, sitten alkoi johtohenkilöiden välillä kova riita opista ja ne jotka Laodikeen enkelin kaltaiset olivat, että oli kristityn nimi, vaan olivat jo kuolleet, ne nimittivät itsensä vanhoillisiksi, ne olivat kaikkein kiihvaimmat riitelemään ja itseansa puolustamaan hengellissä ylpeydessä.

Siinä oli riitaa, itkua ja ulinaa sanankuulijain joukossa. Saarnaajat riiteli keskenänsä ja tunnustivat toistensa syntiä ja kuka olis saanut saarnavuoron. Näin senkin ihmeen Helsingissä, että kaksi saarnaajaa riiteli keskenänsä Raamattu väkikapulana saarnatuolilla, ja se joka voitti Raamatun itselleen, se rupesi saarnaamaan ja toinen vedettiin ales. Sitten nousi kaksi vahvaa miestä saarnaajan vartijaksi istumaan kahden puolen, että hän sai rauhassa saarnata ja sanankuulijat riiteli keskenään uskosta. Uskottomat ei käyneet enää silloin kristittyin kokouksissa, paitsi joku utelias ja mitäpä ne siellä teki, kuin ei enää saarnattu parannusta.

Ne yksinkertaiset kristityt, jotka uskoivat parannuksentekijänä jänä syntinsä anteeksi ja ahkerivat sotia syntiä vastaan, niiden ei ollut hauska olla siinä joukossa, ne oli aina ylenkatseen ja häväistyksen alaisena. Vaan joukossa oli myös nii-

täkin paljon, jotka oli kyllä raskaasta tunnonheräyksestä armontilaan saatettu, vaan eivät olleet valaistut seurakunnallisessa opissa, ne raukat lankesi epäuskoon ja yhtyivät uuteenheräykseen rukoilemaan itseänsä helvettiin saadakseen syvemmän heräyksen epätoivossaan itkemään ja vaikeroimaan. Se koski kaikkein kipiämmin sydämeen kuin niitä ei saanut lohduttaa eikä antaa syntiä anteeksi. Jos kuka antoi niin toiset repi kohta pois, ja minua ne eivät tahtoneet kuulla, kuin heidän esimiehensä olivat puhuneet minusta, että minä olen eriseurainen, pannaan julistettu kirkkoyhteydestä sekä kristittyin yhteydestä Tampereella 1890. Se pidettiin kauhiana paatumuksena, kuin minä sittenkin uskoin, kiitin Jumalaa sen armon edestä, ja olin iloinen autuuden edestä, tein synnistä parannusta, vaikka minulle ei annettu paitsi muutamilta ja saarnasin toisille parannusta synneistä niinkuin Jaakoppi ja väliin epäilin, että kuinka tässä käypi lopulta kuin Kristuksen alkuopista ei näy paljon merkkiäkään. Sea-

Seurakuntaa, johon olin syntynyt, en uskonut Suomessa enää olevankaan, vaan sillä ahkeroin itseäni ja perhettäni turvata, kuin oli Lutheruksen ja Laestadiuksen postilla sekä Raamattu. Luimme niitä, teimme synneistä parannusta keskenämme ja ahkeruimme uskoa, vaikka väsyimme kokouksissa käymästä, vaan luotimme siihen sanaan: Kussa kaksi taikka kolme kokoontuu minun nimeeni, siinä minä olen heidän keskellä. Eivätkä he kaivannetkaan minua: Minähän olin häiriöksi heidän kokouksissa, kun olin sanonut maailman kansa ikeen vetäjiä nukkuneiksi ja toistamiseen kuolleiksi sekä uutta heräystä perkeleen opiksi, josta ne kauhistu ja pelkäsivät minua. Niin kuluvat ajat Hankoniemessä, kolme vuotta, kaikkein ikävin aika, se oli tosi murheen aika, niinkuin pitkä iäisyys olisi ollut edessä, ettei silmät kuivuneet kyyneleistä yöllä eikä päivällä moneen viikkoon, vaikka ei yhtään syntiä ollut omantunnon päällä, jota ei olisi jo anteeksi annettu, vaan satain ja tuhansien sieluin onnettomuus, jotka oli jo maistaneet kuinka Herra on suloinen ja kuin ne oli epäuskoon eksytetty ja huusivat omantunnon tuskissa, eikä antaneet itseänsä lohduttaa ja niitä oli paljon, jotka ei olleet enää pelastettavissa, kuin olivat siinä tilassa kuolleet sekä ne jotka vielä elivät hulluinhuoneissa ja vankikopeissa ja kuin ei meillä vaimoni kanssa ollut Hankoniemessä eikä Tammissaressa yhtään ystävää, vaan kaikki oli eksyneet ja viholli-

siksi tulleet. Niin me muutimme takaisin Kotkaan, jossa olimme 12 vuotta takaperin asuneet 6 vuotta. Sitte tuli Kittilästä 1901 pääsiäispyhiksi Hanhi-Pieti Kotkaan suuren seurajoukon kanssa. Minä menin heidän kokouksiinsa ei oppimaan vaan uteliaisuudesta. Heidän keskellään oli yksi veli, joka oli minun tuttavani, masinisti Kinnunen. Hän oli polvillaan ja rukoili syntiänsä anteeksi, joka oli jo kauan sitte saatanan haltuun annettu syystä kuin hän oli haureuden rumia synnin vaikutuksia puhunut tuntevansa lihassaan. Niitä vaadittiin hänet tekosynneiksi tunnustamaan, jota ei hän voinut, sen tähden oli pannaan suljettu, eikä annettu hänelle anteeksi eli vapautettu pannasta. Silloin sanoin hänelle: Rakas veli Kinnunen, nouse ylös ja ole vapaa. Sinä et ole nyt Jumalan edessä polvillasi, eikä heillä ole Kristuksen henkeä eikä priis-koitusverta. Kinnunen nousi ja tuli minun kaulaani. Hän tunnusi minun, olin 18 vuotta sitten ollut häntä vaimoineen Jumalan armoon taluttamassa. Silloinen Kotkan saarnaaja A. Räsänen tiuskasi: Rautiainen täältä saa mennä kohta ulos kuin ette voi olla hiljaa. Vastasin: Kyllä tottelen, vaan sanon sen teille ensin, tänäpäivänä on ~~te~~ teiltä siirretty kynttilänjalka pois sijaltaan. Hanhi-Pieti kysy: Kuka se mies on? Räsänen selitti, että se on suurin heräyksen häiritsijä ja kirooja, tämän kaupungin entinen saarnaaja 12 vuotta takaperin. Pieti pyysi minua keskusteluun kansansa. Minä suostuin, mutta julkisesti kaikkein kuullen. Hän kysyi ensin: Tunnenko minä taikka tunteeko Rautiainen metodistia? Vastaus: Tunnen. Kysymys: Mitä sinä niistä pidät? Vastaus: Niinkuin muistakin omanvanhurskauden opeista. Kyllä olet raukka sokia vielä. Minä olen metodisteissa uudestisyntynyt ja siellä taivaallista esimakua saanut maistaa. Sanoin: Vai niin, olen kuullut, että Pieti on laestatialainen ennen ollut ja nyt uudenheräyksen johtaja, jonka kanssa minulla ei ole mitään tekemistä, hyvästi. Kinnunen ja muutamia muita tuomituita läksi kanssani ulos, jotka tulivat jälleen uskoon saatetuiksi.

Kotkassa oli iso kristillisuus 15 vuoden ajan, vaan kun se ei ollut hyvin valaistu ja rakennettu, niin se eksy. Erik Miettinen, joka oli Inkerinmaalla Joensuun lasitehtaalla uskomaan tullut saatetuksi pietarilaisten Mikkolan ja Kultalan saarnasta ja kohta ruvennut toisille saarnaamaan, sitten tullut Kotkaan yhtä aikaa kuin minäkin 1884 ja aloimme siellä yhdessä saarnaamaan. Molemmat olimme taitamattomat, hän saarnasi hyvästä Jumalasta ja rakkaasta Jeesuksesta, rippiopista

ei ollenkaan. Minä kyllä saarnasin Jumalan ankaran vanhurskauden herätykseksi ja uskoon tulleille rippiopin ja maailman koreuden sekä ystävyuden synniksi. Muutamat kanteli Mieltiselle, että Rautiainen panee taivaan tien kovin ahtaalle. Mieltinen lohdutti ja sanoi: Olkaa te lapset vapaita ja niin alkoi tulla kaksi puoluetta, vaan meillä oli muutoin rakkaus välillä lämmä ja niin se jäi, kun minä jouduin muuttamaan Tampereelle 1890.

Narvalaisuuden syntyminen.

Kun uudenheräyksen kauhu lähti sitten 1897 Pietarista pitkin Inkerin rantoja Narvaan asti, siitä tuli suuri kauhu laestialaiseen heräykseen, että Narvassa nousi yksi nainen kokouspaikassa huutamaan ja sano: Tämä usko, joka meillä on ollut yli 20 vuotta on aivan väärä, sielujen rauhoitusoppi, jossa on opetettu salaisesti synnit tunnustamaan ja olemme niitä hävenneet, sentähden ei ole perkeleet lähteneet sydämestä, eikä ole Pyhä Henki päässyt sydämeen. Sitten hän lankesi polvilleen suuren kansanjoukon keskelle ja tunnusti julki-
sesti kaikki rivoimmatkin haureuden synnit ja rukoili niitä anteeksi ja ne todistettiin Jeesuksen nimessä ja veressä anteeksi. Siitä tuli Kaija iloiseksi ja kiitti Jumalaa. Siitä todisti läsnäolevat, että nyt Kaija on ensimmäinen, joka sai Pyhän hengen ja sitten alkoi toiset kilvalla seurata samaa Pyhän hengen saamiseksi. Sitten Kaijan nimi tuli suureksi ja siitä riensi katsomaan laajalti ihmisiä. Saarnaajat Pietarista Mikkola ja Kultala sekä Kumpulainen Lappeenrannasta ja ne kuljetti Kaijaa Narvasta pitkin Inkerin rantoja Pietariin ja narvalaisuus levisi heränneisiin kaikkialla missä Kaijaa kuljetettiin. Niillä oli tapana vain sanoa: Tunnusta syntisi ja anna ajaa perkeleet pois sydämestäsi, niin saat Pyhän hengen. Kumpulainen toi sen opin Suomeen seuraavana vuonna 1898, joka levitti sitä Karjalan kulmalle ja Pietarin Mikkola kulki myös Suomen puolella herätyssaarnaajain kanssa, ja ne sopi ensin yhteen. Kultala myös kulki Viipurissa, Haminassa ja Kotkassa Narvan oppia levittämässä ja sillä oli hyvä sato. Kotkan Mieltinen myös kääntyi siihen, vaan Antti Räsänen ei siihen enää kääntynyt, kuin hän oli jo 8 kertaa uudesti-syntynyt ja oli viisas Raamatuissa.

Sitten 1901 syksyllä, kun Aatu Laitinen oli jo uuteenherätykseen yhtynyt, lähetti Hanhi-Pieti Laitisen läpi Suomen, kaik-

kia uskontoja yhteen sulattamaan, vaan en tiedä, kuinka se onnistui. Olin kuulemassa Kotkan kirkossa hänen saarnaansa. Hän ~~hän~~ sanoi: Kun Jumalan poika tulee tuomiolle, niin ei hän luettele uskontoja nimiä, eikä kysy keltään mihin uskontoon siinä kuulut, kuin se vain on usko Kristuksen päälle, uskonnot on ne tiet, vaikka niitä on monta, joita myöden taivaaseen mennään, sillä kaikissa uskonnoissa tulee totisimmat autuaaksi. Ajattelin murheella: Voi pappi parkaa, kuin on mennyt pimiäksi.

Sitten 1902 talvella Jumala kuuli hätäisen huudon ja heidän rukouksensa tuli Herran eteen, koska hän lähetti meille avun, Ruotsin Lapista ensinsyntyneestä seurakunnasta kalliit apostolit Wiktor Appelqvistin ja Vettasjärven taivaanvaltakunnan rajoja aukaisemaan, jotka oli jo aivan umpeen menneet täällä Suomessa. Ne kaivoi karttakirjan jälkeen rajakivet näkyviin jälleen, jotka oli maalla peittyneet. Vaan vihollisen vartiotsotilaat nosti Herraa ja hänen voideltujansa vastaan sodan, silloin Lohikäärme sotei ja hänen enkelinsä ja Mikael sotei ja hänen enkelinsä, vaan Herra voitti eikä heidän sijaansa enää näy taivaassa. Silloin ne, jotka olivat suurella ikävällä kaivanneet sitä evankeliumia, joka on taivaasta lähetetty, ja jonka kautta olivat jo ennen maistaneet Jumalan hyvää sanaa ja tulevaisen elämän voimaa, niiden sydämen kanteleet alkoi soimaan ja yhtyivät oikean äidin helmaan sydämen nöyryydellä hoidettavaksi ja ruokittavaksi, joka oli heidät kuvulla synnyttänyt.

Mutta ne, jotka olivat lihallisessa pyörteessä sydämensä paaduttaneet, ne riiteli kovasti vastaan taivaallista totuutta ja tunnustivat pysyneensä alkuperäisessä opissa, vaikka hedelmät olivat lihalliset ja monet heidän saarnaajistaan niin syvälle langenneet, josta eivät voi enää nousta ylös ja tunnustivat itsensä vanhoillisiksi, ja ne jotka Hanhi-Pietin paulaan olivat eksyneet, ne erkaantu toiseen joukkoon ja nimittivät itsensä uudestiheränneiksi ja sitten perästä: Uudistettu Laestatialainen opinsuunta. Vaan muutamien vuosien perästä narvalaiset hävisi kuin tuhka tuuleen, etten voi sanoa, kuin että osa heistä yhty Morsiusseuraan eli lihanpyhiin, joilla ei ole enää turmelusta, ja että Jumala on heille kaikki viettä luonut, eikä mikään ole heille synti, vaikka niitä töitä täytyy välttää, joista esivalta rankasee ja ne pitää itsensä autuaina, Jumalan lapsina. Näin he ovat itse tunnus-

taneet.

Vaan ne lapsiraukat, jotka eivät niistä kummastakaan opin-suunnasta saaneet kuolemattomalle sielullensa lohdutusta ja kuin niille taivaallisen vanhimman avattu syli rakkaudesta palavana avattiin, eteen, niin ne vanhimman sydäntä liikuttavilla kiitosäänillä juoksivat sinne ja tekivät sydämellisiä liit-toja veriyljälle ja niiden yhteys kutsutaan: Esikoisten seurakunta. Se on: Vanha Laestatialainen yhdistys, joka Ruotsin-lapin ensinsyntyneen seurakunnan vanhinten antaman hengelli-sen hallitusmuodon ja sääntöjen jälkeen hallitaa ja koossa pidetään, ja siihen Jumala rakas Isämme siunauksensa suo-koon meille ja tuleville sukupolville Amen.

Yksitoista kaupunkia jäi kylmille, joissa oli pitemmän aikaa jo elävä kristillisyyden, ja monta sielua jo autuaallisen kuo-leman kautta mennyt kunniaan ja kaksi väkevää eriseuraa hen-keä; lihallinen vapaus ja uusiherätys niin peräti turmelivat ja Kristuksen opin häväsivät, ettei niissä kaupungeissa ole enää Pyhä Henki saanut tähän päivään asti elävän evanke-liumin kautta ihmisissä elävää uskoa vaikuttaa. Näyttää siltä, että niiden kaupunkien etsikkoaika on jo ohi. Niiden kaupun-kien nimet ovat: Rauma, Kristiina, Raahel, Kajaani, Kuopio, Kotka, Hamina, Hankoniemi, Tammissaari, Tornio, Jyväskylä ja Venäjän puolella Pietari, jossa oli jo suuri kristillisyyden monta kymmentä vuotta. Mainitsin niiden kaupunkien onnetto-muutta karttamiseksi tälle ja tuleville sukupolville, kuin Jumala suuressa laupeudessaan on vielä meille antanut kirk-kaan ja täydellisen evankeliuminsa paistaa siitä alkuperäi-sestä esikoisten seurakunnasta, joka on puhtaana seisonut Ruotsin Lapissa jo yli kahdeksankymmentä vuotta ja on taas meille suomalaisille valmistanut ja kasvattanut niin-kuin uudesti Kristuksen varrenmitan jälkeen opissa horjumat-tomat saarnaajat, jotka on yksimieliset ja yhdessä hengessä jo monta vuotta meille saarnanneet kallista evankeliumia.

Omalla vapisevalla kädelläni olen kirjoittanut niin ly-hyesti, kuin mahdollista, vaikka muistossani on koko elämäkertani kristillisyyteni ajalta ja kaikki vaikeam-mat koettelemukset ja vastukset pappien ja muitten val-heellisten syytösten kautta oikeutta ja minun vaivaami-set Senaattiin asti, vaan kaikista on Jumala minua aut-tanut ja kunniansa puolesta vastannut.

David Juho Rautiainen

Kirjoitettu 1926 Lahdessa